

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum

YTTRANDE

2020-04-15

Yttrande över slutredovisning från Institutet för språk och folkminnen:
”Språkcentrum för nationella minoritetsspråk”

Språk- och litteraturcentrum (SOL) konstaterar att slutredovisningen är välformulerad och överskådlig. SOL begränsar sig i sitt yttrande nedan till de delar som rör minoritetsspråket jiddisch för vilket Lunds universitet har nationellt ansvar sedan 2006. SOL har följt utredningen och deltagit aktivt i delar av det arbete som berört jiddisch. Vi konstaterar att de resultat som presenteras i slutrapporten väl harmonierar med de preliminära slutsatser som dragits under förarbetet.

SOL ställer sig således positiv till rapportens förslag om inrättande av ett språkcentrum för jiddisch i Stockholm. SOL instämmer också i rapportens slutsats att respektive uppdrag för lärosäte och planerat språkcentrum ska ses som kompletterande – och därmed lika viktiga – verksamheter (se särskilt avsnitt 5.2). Det är värdefullt att den under processen, i såväl dialoger som remissvar, framförda vikten av ett nära samarbete och samverkan mellan lärosäte och språkcentrum är tydligt framskriven i slutrapporten (s. 19, 22ff.). SOL emotser ett ömsesidigt berikande och stärkande utbyte kring såväl forskning som utbildning.

Rapporten konstaterar att det, utöver utbildning och forskning i och om språken (s. 18) också åvilar lärosätena att ansvara för utbildning av modersmållärare och ämneslärare i respektive språk (s. 15). Avseende denna punkt är rapporten något otydlig. I avsnitt 3.1 konstateras att inget universitet har i uppdrag att utbilda modersmållärare i jiddisch (s. 12). I avsnitt 5.2 anges att Lunds universitet har ”ansvar för att ta fram en ämneslärarlinje” (s. 18). SOL konstaterar att det är det första påståendet som är korrekt. Inget explicit formulerat uppdrag att utbilda modersmållärare i jiddisch har tilldelats lärosätet, trots att detta ingick i Högskoleverkets förslag 2011. Däremot har SOL, i ett flertal remissvar, framhållit såväl vikten av att en sådan lärarutbildning utvecklats jämte LU:s goda förutsättningar att vara huvudman för densamma. Lunds universitet har sålunda, i ett yttrande utarbetat av SOL avseende SOU 2017:91 (jfr. SOL:s yttrande om delrapporten från Isof maj 2019), påtalat behovet av att medel tillskjuts för att säkerställa utbildning av modersmållärare i jiddisch:

Avsaknad av lärarutbildning i jiddisch: konsekvenser och möjliga lösningar

Till de viktiga fakta som lyfts fram i betänkandet hör avsaknaden av lärarutbildning i jiddisch (s. 203). Som betänkandet påtalar fanns jiddisch tyvärr inte heller med i lärarutbildningssatsningen (s. 205). Som betänkandet visar råder idag *total avsaknad av behöriga modersmåls lärare* i språket liksom brist på lärare i jiddisch som nybörjarspråk (s. 459, 466). Lunds universitet vill därför understryka vikten av betänkandets slutsats att satsningen på uppdragsutbildningar behöver utökas till de nu saknade språken, finska och jiddisch (s. 205).

Inget lärosäte har idag tilldelats ansvaret för lärarutbildning i jiddisch (s. 218). ”I viss mån finns det dock med i planeringen av ämnesundervisning i jiddisch och judaistik vid Lunds universitet, men lärarutbildning i egentlig mening har inte kommit till stånd.” Enligt Högskoleverkets förslag (Läraryrsförslaget för de nationella minoriteterna – hur kan den tryggas? 2011) skulle ”vissa lärosäten tilldelas nationellt ansvar för ett nationellt minoritetsspråk och att med ansvaret bör följa medel för lärarresurser, utveckling och forskning” (betänkandet s. 437). Lunds universitet skulle tilldelas ”nationellt ansvar för jiddisch och även nationellt ansvar för lärarutbildning för undervisning i och på jiddisch när universitetet har byggt upp tillräcklig lärarkompetens”.

I anslutning till detta kan det nämnas att Lunds universitet idag har avsatt ytterligare 800 tkr/år för att bibehålla den omfattning av verksamhet som beskrivs i betänkandet (s. 466). Universitetet har, genom rekrytering av en kunnig docent, byggt upp såväl lärarkompetens i jiddisch som nybörjarspråk, som forskarkompetens i jiddischkultur och jiddischlitteratur. Som också framgår av betänkandet (s. 478) har de humanistiska och teologiska fakulteterna vid Lunds universitet redan arbetat med att skapa tydliga studiegångar i judiska studier vilka omfattar jiddisch, hebreiska och judaistik. I samma stycke (s. 478) framgår därutöver att Lunds universitet har en klart uttalad önskan och ambition att även bedriva lärarutbildning. Alla förutsättningar för detta finns idag, särskilt då lärarutbildningen nu centraliserats till Lunds universitet; alla förutsättningar utom de ekonomiska. (---) Lunds universitet instämmer därför i Högskoleverkets påstående från 2011 att ”med ansvaret bör följa medel för lärarresurser” och beklagar att bidrag till lärarutbildning i jiddisch hörde till de delar av förslaget som inte genomfördes (s. 205, 478). Detta är särskilt allvarligt sett till ovan nämnda totala brist på modersmåls lärare. Lunds universitet utbildar ämneslärare i ett flertal språk och är således väl lämpat att möta det i betänkandet tydligt framskrivna behovet av ämneslärarutbildning i jiddisch, såframt resurser att rekrytera en lärare i ämnesdidaktik i jiddisch på deltid tillskjuts i harmoni med det ursprungliga förslaget från Högskoleverket. Detta kan, som sagt, åstadkommas genom att uppdragsutbildningar utökas till de nu saknade språken, finska och jiddisch (betänkandet s. 205).

(Yttrande över betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91), Lunds universitet, 2018-04-05. Dnr V 2018/17.)

Språk- och litteraturcentrum ger sedan 2019, utöver undervisning i jiddisch från nybörjarnivå till avancerad nivå, utbildning i modersmålsundervisning och språkhandledning (60hp) och utbildar därtill, inom ramen för Ämneslärarutbildningen vid LU, lärare i åtta språk med möjlighet (examensrättigheter) för utvidgning till ytterligare språk. Ett stort antal av studenterna på kursen i modersmålsundervisning och studiehandledning efterfrågar i första hand möjlighet att erhålla lärarlegitimation i ämnet modersmål. SOL understryker därför återigen, nu även i stöd av föreliggande slutrapport, vikten av att resurser tillförs Lunds universitet för att bygga upp utbildning av modersmålslärare i jiddisch och utveckla läromedel för ändamålet (Isof 2019:12, 15f.).

SOL konstaterar, som en randanmärkning, att målgruppen för den utbildning i jiddisch som lärosätena bedriver är bredare än den rapporten kan ge intryck av (s. 18). Var och en som bedriver studier vid ett högre lärosäte är visserligen, per definition, akademiker men därmed är inte sagt att den som väljer att studera jiddisch som nybörjarspråk vid SOL identifierar sig som ”blivande akademiker”. När det gäller nybörjarspråk, inte minst när det gäller språk som har tydlig identitetsbärande eller ideologisk betydelse, är vår erfarenhet att universitetskurser har en bred rekryteringsbas där flera söker sig till utbildningen i primärt syfte att skaffa sig grundläggande kunskaper i språket. Att språkstudierna kan bli en väg in till akademien och leda till vidare studier, gör att dessa kurser på ett väsentligt sätt bidrar till den breddade rekryteringen till universitetsstudier och därmed indirekt attraherar framtida akademiker. Detta är dock i icke oväsentlig del en positiv bieffekt och därmed inte en helt adekvat beskrivning av målgruppen i sig.

SOL instämmer slutligen i bedömningen (s. 20, jfr. SOL:s yttrande angående SOU 2019:58) att behovet att trygga de nationella minoriteternas immateriella kulturarv är omfattande och synnerligen angeläget, men att detta arbete inte bör åvila ett språkcentrum.

För styrelsen
Maria Persson
Prefekt